

ДУХОВНИЙ СВІТ УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ НОВЕЛІСТИКИ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Марія НОВОСАД

orcid.org/0000-0001-9446-0515

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
email: novosadmg@ukr.net

Світлана БІЛОУС

orcid.org/0000-0023-3681-2540

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
email: sbilous7@gmail.com

Лілія БОРИСЕВИЧ

orcid.org/ 0000-0001-8899-2670

доцент кафедри філософії, соціології та релігієзнавства
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
email: lilja.borisevich@pnu.edu.ua

Анотація. *Висвітлено світовідчуття й світорозуміння однієї з етнографічних груп українців – гуцулів (другої половини XIX – початку XX ст.), якими щиро захоплювався видатний український письменник Марко Черемшина. Його літературні твори стали основою для філософсько-культурологічних роздумів щодо духовних цінностей українців Гуцульщини того часу. Звернено увагу на актуальність життєвої філософії минулого для сучасників.*

Ключові слова: *українська самобутність, гуцули, Марко Черемшина, українська філософія, українська культура, новелістика, християнська релігійність, народні звичаї, духовний світ, цінності, самоідентичність, методологія досліджень.*

Постановка проблеми. Події українського сьогодення засвідчують, що в умовах війни питання духовно-культурної спадщини також є предметом зазіхань окупанта. Саме в сучасних реаліях українські науковці мають чітко ідентифікувати, декларувати й відстоювати українську культуру та її творців і носіїв; піднести на достойний науковий рівень кожного, хто має відношення до представлення скарбниці духовності,

культури, ментальності етнічних груп, субетносів зокрема й українців загалом.

Важливо здійснювати багатоаспектний вимір духовності українців, вивчати дослідження не лише в галузі літературознавства, мистецтвознавства, а передусім через призму філософії, культури, релігієзнавства.

Очевидно, що культурна політика держави має сприяти розвитку глибоких та цілісних знань про етнічні, релігійні

й інші групи, котрі в сукупності складають українське суспільство. Відомо, що прищеплювати ці знання й шанобливе ставлення починають в родині з дитинства, а далі до цього процесу приєднуються школа, гуманітарні та інші вищі навчальні заклади, котрі, говорячи про специфіку української філософії, звертаються до традицій, яскраво описаних в літературі українських письменників.

Це дослідження присвячене філософсько-культурологічному аналізу творчості Марка Черемшини, виокремленню важливих смисложиттєвих тем у його літературних творах.

Огляд досліджень та публікацій. Розвиток філософських, культурологічних і релігієзнавчих досліджень часто має міждисциплінарний вимір. Однією з привабливих у цьому аспекті є тематика духовності, що виокремлюється в контексті творчості Марка Черемшини.

В окресленому дослідженні спираємось насамперед на творчість літературознавців.

Так, в українському літературознавстві постать письменника аналізувалася досить обширно: починаючи від бібліографічних спостережень до глибокого аналізу його літературних творів. Про життя і творчість Марка Черемшини писали Василь Стефаник, Іван Франко, Осип Маковей, Микола Зеров та інші.

Серед наукових праць ХХ століття варто виокремити О. Засенко (Марко Черемшина: життя і творчість. Київ, 1974); О. Гнідан (Марко Черемшина: нарис життя і творчості. Київ, 1985); Н. Семенюк (Співець Гуцульщини: спогади про Марка Черемшину. Ужгород, 1974) та ін.

Актуальними для нашого дослідження є наукові публікації Тетяни Лях:

«Філософське осмислення проблеми життя і смерті в новелі Марка Черемшини «Карби», «Експресіонізм у новелістиці Марка Черемшини: метафізика людини і світу», «Імпресіонізм прози Марка Черемшини».

Мета статті – розкрити самотність духовного світу українців (на прикладі етнографічної групи гуцулів) через діалекти, мову, культуру, християнську філософію, спосіб та обставини життя в контексті новелістики Марка Черемшини.

Для досягнення поставленої мети під час написання публікації постала низка завдань:

- виокремити характерні риси духовності людини в творчості Марка Черемшини;
- виявити взаємозв'язок літературних персонажів з типовими ознаками духовності пересічних людей, зокрема сучасників;
- окреслити важливі фактори духовності, які стали основою формування світогляду гуцулів;
- визначити важливі філософсько-світоглядні питання, що порушені у творчості письменника, відображаючи життя, побут, духовний світ гуцулів.

Для розв'язання поставлених завдань використовували наступні методи: аналітичний – у виокремленні сюжетів новел, які наповнені описами про звичаї і традиції гуцулів; пошуковий – у виборі літературних персонажів, світогляд яких розкриває розуміння світу і людини в тогочасному суспільстві; бібліографічний – унікальність творчості митця-новеліста, спадщина якого розкриває ідею духовності українців.

Виклад основного матеріалу. Творча спадщина Марка Черемшини

різноманітна: від новел, поезій, п'єс до критичних статей та перекладів літературних творів [8].

Аналізуючи творчість мислителя, слід зауважити, що багатогранність його діяльності обумовлена різнобічністю творчого обдарування, а також специфічними умовами розвитку української культури в Галичині наприкінці XIX – початку XX ст.

Життя і діяльність Марка Черемшини (1874–1927) проходили в умовах Австро-Угорської монархії та панської Польщі. Цісарський уряд Австро-Угорщини щодо населення краю проводив політику соціального та національного поневолення. Він перетворив край Гуцульщини в свої колонії, зробив аграрним придатком до австро-угорської промисловості, сировинною базою і ринком збуту товару.

Проте українська фольклорно-міфологічна календарно-обрядова творчість передавалася усно з покоління в покоління. «Там, де стерто або фальсифіковано той чи інший факт української історії, звучить непідробний, невмирущий голос української пісні, думи або розігрується на високому художньому рівні з тих чи інших причин втрачена істориками сцена українського життя» [3, с. 21]. Тому Марко Черемшина, використовуючи народні пісні, голосіння, коломийки, приказки, прислів'я й інші народнопісенні традиції, у своїх творах активно представляв та відстоював інтереси народу і таким чином боровся за подальший розвиток духовної культури через літературну творчість.

Короткі, стислі новели, в яких духовність людини змальована в згущених барвах, охоплюють невеликий закуток гуцульської землі. Герої

письменника – прості люди. Проте в їхніх образах відбивається доля особистості як такої незалежно від часу й країни. У мові автора і його героїв відчувається первісна священна сила слова, яка виходила з глибини фольклорно-пісенних традицій та людського буття в ті моменти, коли вона стояла перед Богом.

Постать Бога в творчості Марка Черемшини займає особливе місце. Бог описується як такий, до кого дуже часто звертаються в своєму житті гуцули. Бог у його творах – це символ справедливості, надії, а часом і трагічної долі, який несе водночас і порятунок, і випробування. Марко Черемшина зображує Бога не як далекого і відстороненого, а як близького до людей, з яким вони можуть спілкуватися, ділитися болем і радіщами. Письменник розкриває глибокі релігійні почуття українських селян, показуючи їхню віру як частину щоденного буття, яке проходить через призму страждання, надії та любові. У його творах Бог часто постає як єдине джерело втіхи для селян, які стикаються з життєвими труднощами. Люди звертаються до Бога у молитвах, шукаючи розради й підтримки у важкі моменти. Для них Бог – це захисник, який може полегшити життя і страждання.

Українці в контексті творчості Марка Черемшини глибоко вірять у Божу справедливість, очікуючи, що після земних випробувань вони знайдуть правду і спокій у Царстві Божому. Бог символізує той вищий суд, який не підвладний людським законам, і для багатьох героїв новел саме ця віра дає силу переживати жорстокі реалії життя. У творах письменника висвітлюється, що Бог присутній у численних ритуалах, обрядах,

звичаях, традиціях, які супроводжують життя селян, зокрема в молитвах, відзначенні релігійних свят. Це свідчить про дуже помітне і часто визначальне місце Бога в повсякденному житті українців. Традиції й ритуали допомагають їм відчутти зв'язок з вищими силами та знаходити душевний спокій.

Образ Бога у творчості Марка Черемшини також тісно пов'язаний із літературним змалюванням природи. Карпатські пейзажі, гори, річки й ліси часто символізують Божу присутність і силу, що оточує людей. Це глибокий філософський образ у його творчості.

Світогляд письменника, його релігійні, національні й соціальні переконання доповнюють один одного, допомагають красномовно відобразити глибинну духовність гуцульського селянина. Твори Марка Черемшини реалістичні, просякнуті думками, відчуттями, переживаннями автора. Змалювати духовне життя гуцульського селянина, його традиції, звичаї міг тільки той, хто сам особисто жив таким життям. Автор так відтворив особливості колективного мислення гуцулів, словесності, які мали місце в той час, ніби «злизав з їх уст слова, вичитав їх думки з їх сердець, виссав їх почування, а також вглибився в їх біль – розпуку та безсилля» [5].

Вивчаючи духовний світ людини на підставі творів письменника, слід відзначити новели «Карби», «Раз мати родила», «Святий Николай у гарті». Саме в цих творах яскраво виражено звернення селянина до Бога, звичаєві обряди, традиції тощо. Все це чітко виявляє духовність людини.

Людина в новелах Марка Черемшини вражає нас естетичністю, благородністю висловлювань: «На Великдень баба

убрала Петрика як паву, по дорозі писанки людським дітям за прости-бі роздавала» [5], «На дзвіниці розгойдалися дзвони і скликають людей на недільну відправу» [5].

У новелі «Святий Николай у гарті» звучать запитання і відповідь: «Звідки ти маєш той образ? – То з діда-прадіда» [5], що підтверджують пріоритетність духовних цінностей українців.

Власну духовну культуру Гуцульщина зберігала і в тяжкі часи Першої світової війни. У час, коли на Україну насували звідусіль «темні сили, що топтали закони Божі», християнська релігійність у селянській душі наростала все з більшою силою. Це висвітлює збірка «Село за війни»: «У війну село храмувало, храм своє право має, як заспівали, голосом повели, то все село збіглося, як бджоли до меду і вкрило гору над дорогою» [5].

Війна «переорала» не тільки гуцульські землі, але в певному сенсі й душу гуцульського селянина. Життя гуцульського селянина у відображенні новеліста – це глибока книга людської, часто трагічної, долі.

Молитва до Бога, діалоги з Богом, зі святими, шанування ікон щоденно були у житті гуцулів. Для прикладу, один з його героїв – Сівчук – показує своє трепетне ставлення до образу святого Миколая. Інші новели – «Писанка», «Коляда», «На Купала – на Івана», «Йордан» – також пройняті християнською релігійністю й побожністю селян.

Цінності духовної культури зберігала й охороняла церква. Вона була й осередком культурного життя села. У новелі «Перші стріли» Марко Черемшина змалював, як навіть під час війни люди берегли пам'ять про «храмове свято»: «люди не дарують храму і зійнялися в село на

відправу, як давніми роками», «править-ся відправа, аж церква дрижить» [5].

Традиції Гуцульщини XIX ст., в тому числі християнські, стали визначальними для стилю життя. Не уявляли собі гуцули Великодня без писанки, Різдва – без куті, Івана Купала – без Морени.

Саме такою духовністю пройнята новела «Писанки», герой якої Роман Мокан побачив «писаночки писані», «писаночки красні», що усміхалися до нього, «як зірочки», «гей живі очі» – «його темні гадки сідали воронами на крила і утікали від нього» [5]. Писанки у творі є символом не лише великодніх свят, а й самого життя, відродження та пам'яті. «Писанки», зображені письменником, – це його віра, його народ, його Україна.

У новелі «На Купала – на Івана» поетично описується, як «Купайло на небі обіздівся і золотим пером записав котрусь душу у свої книги, ... в церкві жінки Іванів вівтар зіллям убирають». Купайло «сонцем зарінки сушить, ... зілля силу дає, ... дівчатам личко красить, ... най же цеє нарід каїться, най свою Україну шанує ... най свою віру держить» [5]. Письменник використовує яскраві діалектизми, які надають особливого колориту опису святкування. Твір передає містичний і святковий настрій, який панує в ніч на Івана Купала, та водночас свідчить про те, що хоча й домінує християнська віра в Україні, все ж в народі ще активно поширена підтримка язичницьких традицій.

Пройнята звичаєвою обрядовістю і новела «Основини»: «Дяк хреститься, запалює свічку і хрестить нею воду», «приклякає, хреститься і б'є поклони Семаниха. За нею уклякають усі її гості й промовляють: «Ой, Господічку любий

та добрий, та солодкий! – Господічку наш добрий та пишний, та файний!» [5].

Подібні обрядові дії описуються у новелі «Не боже», де Семаниха «молилася, до землі припадала, землю цілувала, хрестилася і біла в груди, всі розп'яття обцілувала» [5]. Очевидно, форма вияву духовності мала значення для гуцулів.

Водночас гуцули задаються філософськими питаннями: «... а де є Бог? Де правда Божа?». Марко Черемшина вловив великий трагізм у людських душах, котрі не можуть зрозуміти, чому Бог «не благословив синів, що пішли до бою за рідну землю і лягли головами», «нема села, лиш цвинтар» [5]. Ці та інші моменти дуже актуальні для переживань усіх українців сьогодення в умовах повномасштабного вторгнення в Україну держави-агресорки.

На той час австрійська вояччина все лютішала й лютішала від фронткових невдач і злість її сходила на нещасних людей. Пригнічення селянина, реалістичне відображення несправедливості, духовність проходять крізь його творчу спадщину. Однак національний дух селян не був скорений, умови життя в роки війни значно змінили обличчя гуцульського села, але «душі не згубили» [5]; «життя у нього тріумфує над усіма перешкодами» [7, с. 25].

Поетичні теми автора завжди були натхнені усною народною творчістю гуцульської землі. Коломийки, пісні, танці піднімали дух народу.

Новеліста глибоко турбувала проблема «пошарпаності» людської душі, причому він керувався переконанням, що усе життя людини наповнене почуттям святості: «Всі ми під сонцем жиємо, всім нам писана доля» [4, с. 201]. Так, покарана за безневинну провину людина

стає перед Богом, проте найвищий суддя мовчить, не має для неї слова потіхи. І немає нікого на широкому світі, хто б до його зболілого серця приклав цілющий лік: «Біг дав, та й Біг узяв» [5].

Автор описує думки гуцулів про те, що люди приречені бідувати, деревити насухо, бо ходять у вірі, що то – їхній хрест, що їм «пишеси гріх» за найменше порушення норми, найневиннішу спробу полегшення тягаря. Приреченість буття селянина визначається його прив'язаністю до землі. Нерозривна пов'язаність із землею формує його світобачення, стиль життя. Водночас зв'язок селянина із землею не однобічний. Селянин, що засіяв землю, відчуває, що вони зріднилися. Він дає свою працю, вона дає йому хліб і радість. Зв'язок між ними духовний, а не економічний. Людина олюднює землю, яка, зі свого боку, впливає на неї ще глибше. «І приріс він до села серцем і душею, ... і чув, як земля дише, зітхає, марніє і журиться хлібом» [5].

Своїми новелами письменник розкривав найпотаємніші закутки людської душі. Не поминув виразно розкрити стійкість селянина, його твердість у життєвих негодах. Незважаючи на трагічні ситуації, його герої завжди залишаються з надією на краще майбутнє. «Жах і тривога уступали й утікали з бадіків високо аж на церковний хрест, ... стали бадіки хреститися та дякувати Господові, що полегшив їм їх неволю, зіслав їм надію, як веселичку на небі» [6, с. 114]. «Очима хрест цілували, божі рани прикликали, сковані руки підіймали, аби хрест поздіймав ланці їм, грішним». Та «луснула сальва (залп) з-поза плечей бадіків, і всі вони попадали покотом на землю» [6, с. 114].

Для гуцульського мислителя Марка Черемшини головне завдання – фіксація та зображення проявів духовності, їх святості, переживань, миттєвих відчуттів. «Гей орли пострілені, гей гаджюги (молодий смерековий ліс) відчміхани, гей стружені подоріжні, на дорозі вбиті» [6, с. 115]. Автор поєднав із світом природи усамітненість селянина, його втечу від суспільства. Але збагнув ще й інший момент: ситуація смерті покладає на уста селянина печать мовчання.

Так, з'ясував загадку смерті Альфред Вінні у творі «Смерть вовка». У цій поемі загнаний у безвихідь вовк бачить свою неминучу загибель, як і бадіки у новелі «Бодай їм путь пропала», але не чекає порятунку від німого неба. На мовчанку неба він відповідає стоїчною мовчанкою, яка ніби промовляє до людини: «Умій зберегти свою гордість і гідність, не сором себе стогоном, плачем, благанням» [6, с. 123]. У цій новелі письменник підкреслює стоїцизм бадіків, які «із-за церкви впали», «куди котрий, як вітроломи від бурі, і не ойкнули, не писнули». «Німа мова» – це мова самотньої людини, сповідь перед Богом, самим собою, перед німим свідком – свідком неволі – небом.

Водночас навколишнє середовище згідно з описами начебто усіма силами підтримує знедолених: «Посилають гори запашний вітрець, аби наслухав душі у газдів, ... присилають ліси шум довгошийкий, аби співав біль у газдів, ... присилає село свої зорі, аби сідали у газдівські очі, аби тоті очі ще хоч раз на село подивилися»; «схияється до них церков, і своїми хрестами вкриває їх незажмурені очі, ... за газдами банує» [6, с. 123].

Філософія творчості Марка

Черемшини відіграє важливу роль у відображенні життя й долі українського селянства, роздумів про людину та її місце у світі. Він порушує глибокі морально-етичні питання, такі як приреченість людини, сутність страждань, боротьба за правду та справедливість, які перегукуються з екзистенційною філософією. Автор зображує героїв своїх творів у постійній боротьбі зі складними життєвими обставинами та соціальними утисками, що породжують внутрішні конфлікти й сумніви.

З огляду на сказане вище зазначимо, що в літературній творчості письменника простежуються філософські питання, актуальні для українців того часу і сьогодення:

- Марко Черемшина акцентує увагу на важкому житті селянства, їхніх переживаннях і стражданнях. Він часто змальовує трагічні образи людей, які стикаються з незворотними втратами, бідністю, жорстокістю життя.

- Письменник розмірковує про долю і приреченість своїх героїв, багато з яких сприймають труднощі як неминучі. Це підкреслює пасивну реакцію людей, які перебувають під тиском жорсткої реальності.

- Природа у його творах одухотворена: перебуває в гармонії з людьми або навпаки – сувора до людей. Загалом герої відчують зв'язок із природою, яка стає або втіленням життєвих складнощів, або втіхою.

- У багатьох творах звучить тема соціальної несправедливості, що порушує рівновагу у світі. Письменник розмірковує про долю людини у контексті соціального і національного гніту.

- У Марка Черемшини порушуються питання життя і смерті, що носять

універсальний характер, а також теми людського існування, трагічності буття, ставиться питання про сенс життя, яке часто залишається без відповіді.

Висновки. Отже, визначено важливі філософські теми для роздумів у творчості Марка Черемшини: антропоцентрична тематика, місце страждання та співчуття в житті людини (що перегукується із переживаннями українців на сучасному етапі). Автор звертає увагу на осмислення людьми теми приреченості й покірності. Особливе місце в творчості письменника займають любов до природи, проблема справедливості, екзистенційна тематика, українська ідентичність, культурна самотність українців.

У проаналізованих новелах («Основини», «Карби», «Раз мати родила», «Святий Николай у гарті») окремі сюжети розповідають про звичаї і традиції гуцулів. Людина у Марка Черемшини наповнена любов'ю до життя, енергійністю, а отже, духовністю у своїй найглибшій сутності.

Селяни у творчості письменника виявляють свою духовність через дотримання автентичних звичаїв і традицій краю. З творів Марка Черемшини читачі вчергове отримують підтвердження, що українці (на прикладі гуцулів) жили в гармонії з природою. Духовність гуцульського селянина єдналася з вірою у Бога, надією на краще життя. Розкриваючи окремі деталі побуту, повсякденного життя, щоденних міркувань, переживань, автор був переконаний у тому, що гуцульське селянство яскраво представляє самотність українських етносів, а отже – унікальність української культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнідан, О. *Марко Черемшина: нарис життя і творчості*. Київ, 1985. 167 с.
2. Засенко, О. *Марко Черемшина: життя і творчість*. Київ, 1974. 250 с.
3. *Культурне відродження в Україні*. Львів, 1993. 214 с.
4. Семенюк, Н. *Співець Гуцульщини: спогади про Марка Черемшину*. Ужгород, 1974. 118 с.
5. Марко Черемшина. *Бібліотека української літератури*. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=16884>
6. Черемшина, Марко. *Твори: у 2 т.* Київ, 1974.
7. Мостин, Н. Неоромантична модель гуцульського дивосвіту: про новелістику М. Черемшини. *Слово і час*. 1999. № 6. С. 24–32.
8. Марко Черемшина, життя і творчий шлях. URL: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=16884>
9. Лях, Т. Філософське осмислення проблеми життя і смерті в новелі Марка Черемшини «Карби». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. Соціальні комунікації*. 2010. Випуск 22. С. 44–48. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6734/1/%D0%A4%D0%86%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%A4%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%95%20%D0%9E%D0%A1%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98.pdf>
10. Художня антропологія в новелістиці Марка Черемшини. *Молодий вчений*. 2021. № 5 (93). Травень. URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/617/600>

REFERENCES

1. Hnidan, O. (1985). *Marko Cheremshyna:*

- Sketch of Life and Work*. Kyiv, p. 167. [in Ukr.]
2. Zasenka, O. (1974) *Marko Cheremshyna: Life and Work*. Kyiv, 250p. [in Ukr.]
 3. *Cultural Revival in Ukraine*. (1993). Lviv, 214 p. [in Ukr.]
 4. Semeniuk, N. (1974). *Singer of the Hutsulshchyna: Memories of Mark Cheremshyna*. Uzhhorod, 118 p. [in Ukr.]
 5. Marko Cheremshyna. *Library of Ukrainian Literature*. [online] Available at: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=16884> [in Ukr.]
 6. Cheremshyna Marko. (1974). *Works: in 2 Volumes*. Kyiv. [in Ukr.]
 7. Mostyn, N. (1999). Neo-Romantic Model of the Hutsul Wonderland: on the Novelistics of M. Cheremshyna. *Slovo i chas* (Word and Time), No. 6, pp.24 -32. [in Ukr.]
 8. *Marko Cheremshyna, Life and Creative Path*. [online] Available at: <https://www.ukrplib.com.ua/books/printit.php?tid=16884> [in Ukr.]
 9. Liakh, T. (2010). Philosophical Understanding of Life and Death Problem in Marko Cheremshyna's Short Story "Karby". *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya Filolohiia. Sotsialni komunikatsii* (Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Philology Series. Social Communications), Issue 22, pp. 44-48. [online] Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/6734/1/%D0%A4%D0%86%D0%9B%D0%9E%D0%A1%D0%9E%D0%A4%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%95%20%D0%9E%D0%A1%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%9B%D0%95%D0%9C%D0%98.pdf> [in Ukr.]
 10. Artistic Anthropology in the Novels of Marko Cheremshyna. (2021). *Molodyi vchenyi* (Young Scientist), No. 5 (93). [online] Available at: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/617/600> [in Ukr.]

Summary

THE SPIRITUAL WORLD OF UKRAINIANS
IN THE CONTEXT OF MARKO CHEREMSHYNA'S NOVELISTICS:
PHILOSOPHICAL AND CULTURAL DIMENSION

Mariia NOVOSAD

orcid.org/ 0000-0001-9446-0515

Candidate of Art History, Associate Professor
of the Department of Philosophy, Sociology and Religious Studies
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
e-mail: novosadmg@ukr.net

Svitlana BILOUS

orcid.org/0000-0023-3681-2540

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
of the Department of Philosophy, Sociology and Religious Studies
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
e-mail: sbilous7@gmail.com

Liliia BORYSEVYCH

orcid.org/0000-0001-8899-2670

Associate Professor of the Department of Philosophy, Sociology and Religious Studies
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
e-mail: lilja.borisevich@pnu.edu.ua

Relevance. Recent events in Ukraine demonstrate that, even in times of war, the nation's spiritual and cultural heritage becomes a target for occupation. Under these circumstances, Ukrainian scholars must clearly identify, declare, and defend Ukrainian culture, creativity, and their creators and bearers; they must also elevate, to a worthy scientific level, everyone who has contributed to the treasury of spirituality, culture, and mentality of Ukraine's ethnic groups and subethnic communities, including the Ukrainian people as a whole.

It is important to conduct a multi-dimensional examination of Ukrainian spirituality, encompassing studies not only in literary and art criticism but also through the lenses of philosophy, culture, and religious studies.

Obviously, the state's cultural policy should support the development of deep and holistic knowledge about the ethnic, religious, and other groups that collectively form Ukrainian society. It is known that instilling this knowledge and respect begins in the family environment, from early childhood, through all available means, and continues through schools and higher educational institutions. These institutions, by exploring the uniqueness of Ukrainian philosophy, turn to the traditions vividly described in the works of Ukrainian writers.

This study is dedicated to a philosophical and cultural analysis of the works of Marko Cheremshyna, highlighting significant themes of meaning and existence in his literary creations.

Purpose. To reveal the uniqueness of the Ukrainian spiritual world (through the

example of the Hutsul ethnographic group) via dialects, language, culture, Christian philosophy, lifestyle, and life circumstances, as illustrated in Marko Cheremshyna's novellas.

Conclusions. Marko Cheremshyna's works feature prominent philosophical themes for contemplation, such as anthropocentric themes and the role of suffering and compassion in human life, which resonate with the experiences of Ukrainians today. The author draws attention to humanity's understanding of themes of inevitability and humility. Love for nature holds a special place in his work, as does the question of justice, existential themes, Ukrainian identity, and the cultural uniqueness of Ukrainians.

The analyzed novellas ("Osnovyny," "Karby," "Once Mother Gave Birth," "Saint Nicholas in the Forge") include certain storylines that reflect the customs and traditions of the Hutsuls. The people depicted by Cheremshyna are filled with a love for life and thus embody spirituality in its deepest form.

Cheremshyna's Hutsul peasants express their spirituality through their adherence to authentic customs and traditions. Through Cheremshyna's work, readers once again find confirmation that Ukrainians (exemplified by the Hutsuls) lived in harmony with nature. The spirituality of the Hutsul peasant was intertwined with faith in God and hope for a better life. In revealing specific details of everyday life, daily thoughts, and experiences, Cheremshyna was clearly convinced that Hutsul peasantry vividly represented the uniqueness of Ukrainian ethnic groups and, consequently, the distinctiveness of Ukrainian culture.

Keywords: Ukrainian identity, Hutsuls, Marko Cheremshyna, Ukrainian philosophy, Ukrainian culture, novelistics, Christian religiosity, folk customs, spiritual world, values, self-identity, research methodology.